

POSTANOWIENIE

Dnia 7 kwietnia 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Roman Kuczyński (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa M. K., P. K., A. K.

przeciwko Izbie Skarbowej we W.

o zapłatę wynagrodzenia,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Spółecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 kwietnia 2010 r.,

skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia powodów
od postanowienia Sądu Okręgowego we W.

z dnia 22 października 2008 r.,

odrzuca skargę.

UZASADNIENIE

Powodowie M. K., P. K. i A. K. – następcy prawni E. K. - wnieśli skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia - postanowienia Sądu Okręgowego Sądu Pracy we W. z dnia 22 października 2008 r., którym odrzucono apelację powodów od wyroku Sądu Rejonowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Spółecznych we W. z dnia 30 lipca 2008 r.

Skargę oparto na zarzutach naruszenia prawa procesowego, a mianowicie art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c., z uwagi na jego błędne zastosowanie i uznanie, że pomiędzy współspadkobiercami, którzy wstąpili do procesu w miejsce spadkodawcy zachodzi współuczestnictwo formalne, mimo że nie przeprowadzono

działu spadku, a dochodzone roszczenie wchodzi w skład masy spadkowej i art. 72 § 1 pkt 1 k.p.c., ze względu na jego bezzasadne niezastosowanie, mimo że pomiędzy powodami zachodzi współuczestnictwo materialne, a także na zrzutach naruszenia prawa materialnego – art. 4 ust. 1 zdanie 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.) - poprzez jego błędne zastosowanie i ustalenie, że każdy z powodów wstępujących w miejsce spadkodawcy, mimo braku działu spadku, powinien uiścić osobną opłatę od wniesionej apelacji. W konsekwencji Sąd drugiej instancji uznał, że pełnomocnik powodów uiścił zaniżoną opłatę od apelacji (niższą niż wymagane 90 zł) i na mocy art. 130² § 3 k.p.c. zaskarżonym postanowieniem odrzucił apelację.

Uprawdopodobniając wyrządzenie szkody spowodowanej wydaniem zaskarżonego postanowienia, powodowie wskazali, w pierwszej kolejności, że odrzucenie wniesionej apelacji - jako nieprawidłowo opłaconej - spowodowało, że roszczenie o zasądzenie kwoty 5.518,84 zł. z tytułu różnicy w wynagrodzeniu wypłaconym w związku z przeniesieniem E. K. na inne stanowisko, a kwotą, jaką otrzymywał on przed przeniesieniem, nie mogło być ponownie rozpoznane. Wyrok Sądu Rejonowego jest wadliwy, bowiem zapadł na skutek błędnej interpretacji art. 10 ust. 1b ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 86, poz. 953 ze zm.), czego potwierdzeniem jest jego wykładnia dokonana przez Sąd Najwyższy we wskazanych w skardze orzeczeniach, jak również wykładnia przedstawiona w orzeczeniach Naczelnego Sądu Administracyjnego. Uwzględnienie tego kierunku wykładni prowadziłyby do zasądzenia na rzecz powodów powyższej kwoty. Niewątpliwe błędy i uchybienia, jakich dopuścił się sąd pierwszej instancji, nie mogą zostać usunięte, co oznacza szkodę niematerialną polegającą na pozbawieniu powodów praw podmiotowych do dwuinstancyjnego sądownictwa w kwocie 5.518,84 zł., tj. wartości dochodzonego roszczenia.

Ponadto skarżący wskazali także, że uprawomocnienie się wyroku Sądu pierwszej instancji wskutek odrzucenia apelacji powodów spowoduje, że nie zostanie im wypłacona, należna, ich zdaniem, dochodzona kwota 5.518,84 zł., co oznacza szkodę w postaci utraconych korzyści, które weszłyby do masy spadkowej.

Skarżący wskazali także, że wzruszenie zaskarżonego postanowienia w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 424¹ § 1 k.p.c., skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia przysługuje od prawomocnego orzeczenia Sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, gdy przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego orzeczenia w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Skarga powinna zawierać: 1) oznaczenie orzeczenia, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest ono zaskarżone w całości lub w części, 2) przytoczenie jej podstaw oraz ich uzasadnienie, 3) wskazanie przepisu prawa, z którym zaskarżone orzeczenie jest niezgodne, 4) uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie orzeczenia, którego skarga dotyczy, 5) wykazanie, że wzruszenie zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe, 6) wniosek o stwierdzenie niezgodności orzeczenia z prawem (art. 424⁵ § 1 k.p.c.).

Niniejsza skarga nie spełnia warunku przewidzianego w art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia przysługuje od prawomocnego orzeczenia Sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, gdy przez wydanie tego orzeczenia stronie została wyrządzona szkoda. Stosownie do art. 77 ust. 1 Konstytucji każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej. Wprowadzona do Kodeksu postępowania cywilnego (por. przepisy części pierwszej, księgi pierwszej, tytułu VI - dział VIII) skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia łącznie z dodaniem nowego uregulowania w Kodeksie cywilnym (por. art. 417¹ k.c.) stanowią ustawowe określenie powyższej zasady konstytucyjnej w odniesieniu do wynagrodzenia szkody wyrządzonej przez wydanie niezgodnego z prawem orzeczenia sądowego. Według art. 417¹ § 2 k.c., jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia, jej naprawienia można żądać po

stwierdzeniu we właściwym postępowaniu jego niezgodności z prawem. Właściwym postępowaniem, o którym mowa w art. 417¹ § 2 k.c. jest określone przepisami wskazanego działu VIII postępowanie ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. W postępowaniu tym nie chodzi o uchylenie niezgodnego z prawem prawomocnego orzeczenia, ale wyłącznie - w razie uwzględnienia skargi - o stwierdzenie, że orzeczenie w zaskarżonym zakresie jest niezgodne z prawem (art. 424¹¹ § 2 k.p.c.), ażeby w ten sposób stworzyć podstawę naprawienia szkody (art. 417¹ § 2 k.c.). Naprawienie szkody jest celem postępowania ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia i dlatego warunkiem tego postępowania, jego zasadniczą przesłanką jest to, że przez wydanie niezgodnego z prawem prawomocnego orzeczenia została wyrządzona szkoda (por. art. 424¹ § 1 k.p.c.). W art. 424⁴ *expressis verbis* określono, że skargę można oprzeć na podstawie naruszeń prawa materialnego lub przepisów postępowania, które spowodowały niezgodność orzeczenia z prawem, "gdy przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda".

W kontekście celu i przesłanki skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia należy określić znaczenie wymagania z art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. co do uprawdopodobnienia wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie orzeczenia, którego skarga dotyczy. Fakt wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie orzeczenia, którego skarga dotyczy jest warunkiem wstępnym postępowania ze skargi, jest przyczyną tego postępowania, którą trzeba - na zasadzie uprawdopodobnienia - wyjaśnić już na samym początku. Bez zaistnienia szkody, prowadzenie tego postępowania nie ma sensu - nie zmierzałoby przecież do wyznaczonego mu celu. Stąd też w razie nieuprawdopodobnienia wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie orzeczenia, którego skarga dotyczy, zbędne byłoby rozpoznawanie podstawy skargi, a właściwe staje się odrzucenie skargi jako niespełniającej wymagania określonego w art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. (por. art. 424⁸ § 1. k.p.c.). W uzasadnieniu postanowienia z dnia 11 sierpnia 2005 r., III CNP 4/05 (OSNC 2006 nr 1, poz. 16), Sąd Najwyższy wskazał, że uprawdopodobnienie szkody oznacza po pierwsze złożenie przez skarżącego oświadczenia, iż szkoda wystąpiła - ze wskazaniem jej rodzaju i rozmiaru oraz po drugie uwiarygodnienie tego oświadczenia (twierdzenia) przez powołanie

uprawdopodobniających je (uzasadniających) faktów i dowodów. Uprawdopodobnienie musi zachować walor wiarygodności ażeby w świetle reguł logiki i doświadczenia życiowego, ze wskazanych w skardze faktów dotyczących czasu wyrządzenia szkody, jej postaci, związku doznanego uszczerbku z wydaniem orzeczenia, którego skarga dotyczy - możliwe było rozeznanie co do podstawowej przesłanki skargi (por. szczegółowe wyjaśnienia zawarte w uzasadnieniach postanowień Sądu Najwyższego: z dnia 11 stycznia 2006 r., II CNP 13/05 - OSNC 2006 nr 6, poz. 110, z dnia 31 stycznia 2006 r., IV CNP 38/05 - OSNC 2006 nr 7-8, poz. 141, z dnia 27 lipca 2006 r., II BP 11/06 - OSNP 2007 nr 15-16, poz. 223).

Przedstawione przez powodów uprawdopodobnienie poniesionej szkody nie odnosi się do wydania postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 22 października 2008 r., ale ma związek z wydaniem przez Sąd pierwszej instancji innego orzeczenia (wyroku z dnia 30 lipca 2007 r.), w wyniku, którego, jak twierdzą skarżący, ponieśli szkodę polegającą na uszczupleniu masy spadkowej z uwagi na uprawomocnienie się wyroku Sądu pierwszej instancji oddalającego ich powództwo. Jej równowartość to kwota dochodzonego roszczenia. W skardze wywodzi się, że apelacja skarżących była niewątpliwie zasadna z uwagi na to, że wyrok Sądu pierwszej instancji jest wadliwy, sprzeczny z literalnym brzmieniem art. 10 ust. 1b ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 86, poz. 953 ze zm.), a także nie uwzględnia kierunku jego wykładni dokonanej przez Sąd Najwyższy. Kwestionowane postanowienie zamknęło powodom możliwość kontroli instancyjnej (apelacyjnej) wyroku Sądu pierwszej instancji. W konsekwencji istnieje prawomocny wyrok Sądu Okręgowego korzystający z powagi rzeczy osądzonej (art. 365 i art. 366 k.p.c.). Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 27 stycznia 2006 r., II CNP 18/05 (OSNC 2006, nr 7-8, poz. 139), postanowienie Sądu drugiej instancji oddalające zażalenie na postanowienie Sądu pierwszej instancji odrzucające skargę o wznowienie postępowania może być przedmiotem skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia tylko wtedy, gdy szkoda została wyrządzona przez wydanie tego orzeczenia, a nie przez wydanie orzeczenia objętego skargą o wznowienie postępowania. Stanowisko to potwierdził Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 27 lipca 2007 r., I BU 6/07 (OSNP 2008 nr

17-18, poz. 271), stwierdzając, że postanowienie sądu drugiej instancji oddalające zażalenie na postanowienie odrzucające skargę o wznowienie postępowania jest orzeczeniem, które bezpośrednio nie pozbawia ubezpieczonego żadnych świadczeń. Szkada polegająca na ich ewentualnej utracie nie pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym z tym postanowieniem (art. 424¹ i 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c.). Przedstawiony pogląd dotyczy odpowiednio postanowienia Sądu drugiej instancji oddalającego zażalenie na postanowienie Sądu pierwszej instancji odrzucające apelację (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2008 r., II BP 58/07, LEX nr 465863), postanowienia Sądu drugiej instancji odrzucającego zażalenie na postanowienie Sądu pierwszej instancji odrzucające apelację (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 listopada 2007 r., III BP 10/07, OSNP 2009 nr 1-2, poz. 12), postanowienia sądu drugiej instancji odrzucającego apelację (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 listopada 2007 r., I BP 21/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 290, z dnia 4 października 2007 r., I BP 33/07 - niepublikowane). Wspólnym mianownikiem w tych sprawach jest pogląd, że orzeczenia o charakterze formalnym, procesowym nie prowadzą do powstania szkody, jeżeli szkoda ta polega na utracie przedmiotu sporu, a więc pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym z orzeczeniem merytorycznie rozpoznającym sprawę.

Podkreślić także należy, że, jak przyjął Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 4 lipca 2006 r., V CNP 86/06 (OSNC 2007 nr 3, poz. 47), zamknięcie dostępu do instancji odwoławczej, będące naruszeniem uprawnień chronionych przepisami konstytucyjnymi (art. 78 Konstytucji), może stanowić podstawę skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego, ale powinna być ona wniesiona od orzeczenia sądu pierwszej instancji w oparciu o przepis art. 424¹ § 2 k.p.c., zgodnie z którym w wyjątkowych wypadkach, gdy niezgodność z prawem wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, skarga przysługuje także od prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie wydanego przez sąd pierwszej lub drugiej instancji, jeżeli strony nie skorzystały z przysługujących im środków prawnych, chyba że jest możliwa zmiana lub uchylenie orzeczenia w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych.

Z tych względów skarga powodów o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia podlegała odrzuceniu, o czym Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c.

Odrzucenie skargi z powodu jej niedopuszczalności uniemożliwia Sądowi Najwyższemu szczegółowe merytoryczne odniesienie się do rozbudowanej argumentacji pełnomocnika powodów, kwestionującej przyjęcie przez Sąd Apelacyjny współuczestnictwa formalnego po stronie powodowej i w konsekwencji zastosowanie art. 4 ust. 1 zdanie drugie ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Odrzucenie skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia z powodu jej niedopuszczalności nie stanowi przeszkody do jej ponowienia. Co prawda, zgodnie z art. 424³ k.p.c., od tego samego orzeczenia strona może wnieść tylko jedną skargę, ale ograniczenie to nie dotyczy sytuacji, gdy pierwotna skarga została odrzucona z powodu jej niedopuszczalności ani sytuacji, gdy kolejna skarga jest wnoszona od innego orzeczenia. Orzeczeniem tym może być także wyrok Sądu Rejonowego z dnia 30 lipca 2008 r. (art. 424¹ § 2 k.p.c.)